

VELDWERKVERSLAG
TIJDSBESTEDINGSONDERZOEK 2006
NIEUWE STIJL

in opdracht van het
Sociaal en Cultureel Planbureau Den Haag

Socialdata BV

Instituut voor onderzoek naar verkeer en infrastructuur

Bongerd 24-26

6411 JM Heerlen

Telefoon: 045 / 5 60 23 60

Telefax: 045 / 4 00 95 45

E-mail: socialdata@socialdata.nl

INHOUD

1	Inleiding	1
2	Concept	2
3	Steekproef	4
4	Veldwerk	7
4.1	FASE 1: Contactinterview	8
4.2	FASE 2: Benadering	11
4.3	FASE 3: Basisinterview en dagboekverzending	12
4.4	FASE 4: Exploratie / validatie	15
4.5	FASE 5: Terugzending dagboek en slotinterview	17
4.6	FASE 6: Wereldbeeldvraag	19
4.7	Overzicht van het veldwerk	20
5	Gegevensverwerking.....	24
5.1	Data-entry	24
5.2	Controle van de gegevens	25
5.3	Opleveren van de bestanden.....	25
6	Ervaringen met de interviews	26

Bijlage

Citaat van de week

Bijlagen (apart)

- 1 Contactinterview
- 2 Basisvragenlijst
- 3 Dagboek volwassenen
- 4 Dagboek kinderen
- 5 Explodag interview
- 6 Completion-interview
- 7 Slotvragenlijst
- 8 Wereldbeeldvraag interview
- 9 Begeleidend schrijven

1 Inleiding

In opdracht van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) heeft *Socialdata* in 2006 het Tijdsbestedingsonderzoek (TBO) in nieuwe stijl uitgevoerd. Hierbij is het TBO voor het eerst als zogenaamd “Maatwerk” in het kader van het Mobiliteitsonderzoek Nederland (MON) verricht. Het MON vormt de nationale verkeersenquête die doorlopend gedurende een geheel jaar door Rijkswaterstaat¹ wordt uitgevoerd (vanaf 2004 door Socialdata) en op basis waarvan informatie over de verkeersdeelname van de afzonderlijke respondenten op iedere dag van het jaar wordt verzameld aan de hand van een dagboek. In het onderhavige verslag wordt nader ingegaan op dit unieke methodologische design alsmede op het veldwerk dat in het kader van dit onderzoek is verricht.

Sinds de jaren zeventig vinden in Nederland op regelmatige basis, te weten om de 5 jaar, onderzoeken naar de besteding van het tijdsbudget van de Nederlandse bevolking plaats. Deze onderzoeken werden echter op basis van een in Nederland ontwikkelde methode uitgevoerd, waardoor de resultaten ervan niet met de resultaten van overeenkomstige onderzoeken in andere landen vergelijkbaar waren. Om deze reden diende in 2006 een TBO te worden uitgevoerd dat aan alle door Eurostat, het statistische bureau van de Europese Unie, gehanteerde richtlijnen met betrekking tot tijdsbudgetonderzoeken² zou voldoen. Teneinde een trendbreuk met de in de voorafgaande jaren uitgevoerde onderzoeken te voorkomen, werd besloten om het TBO in tweevoud uit te voeren, en wel één in de “oude stijl” teneinde de compatibiliteit met de voorafgaande onderzoeken in Nederland te waarborgen alsmede één in “nieuwe stijl”, te weten een onderzoek dat aan de Eurostat-richtlijnen zou voldoen en op basis waarvan vergelijkingen op internationaal niveau zouden kunnen worden gemaakt.

Het TBO nieuwe stijl wordt conform de HETUS-richtlijnen uitgevoerd. Ten opzichte van het TBO in de oude stijl kunnen talrijke wijzigingen worden genoemd. De belangrijkste wijzigingen vormen in dit verband:

¹ Opdrachtgever van het MON is de AVV (Adviesdienst Verkeer en Vervoer) die thans de naam DVS (Dienst Verkeer en Scheepvaart) draagt.

² Zie: Guidelines on Harmonised European Time Use Surveys (HETUS), uitgegeven door Eurostat in 2000.

- de enquête vindt gedurende een geheel jaar plaats (in plaats van gedurende twee weken in oktober);
- de personen worden ook ondervraagd gedurende de periode waarin zij vakantie hebben;
- de dagboeken worden in 10 minuten-episoden (in plaats van in 15 minuten-episoden) ingevuld;
- ten aanzien van de ondernomen activiteiten worden open vragen gesteld (d.w.z. niet aan de hand van vooraf vastgelegde codes);
- nevenactiviteiten, „met wie“ en locaties worden geregistreerd;
- het tijdsbudgetonderzoek bestaat uit een schriftelijk dagboek met telefonisch support;
- het tijdsbudgetonderzoek wordt aangevuld met zes telefonische interviews (contactinterview, basisinterview, twee exploratie-interviews, slotinterview en wereldbeeldinterview).

Onderstaand wordt verslag uitgebracht over het veldwerk dat is verricht in het kader van het TBO nieuwe stijl, het onderzoek waarvan de implementatie in het kader van een door SCP gevoerde aanbestedingsprocedure op Europees niveau aan *Socialdata* in opdracht is gegeven.

2 Concept

Het TBO is geïmplementeerd als “Maatwerk” in het kader van het MON. Het MON vormt de nationale verkeersenquête die in opdracht van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat gedurende een geheel jaar doorlopend wordt uitgevoerd en aldus betrekking heeft op alle dagen van één bepaald jaar. De steekproef van het MON berust op een random-selectie onder de Nederlandse bevolking waarbij ca. 56.000 respondenten (responspercentage 71 %) voor de deelname aan het onderzoek worden geselecteerd. Bewoners van instellingen, inrichtingen en tehuizen (IIT-adressen) worden hierbij buiten beschouwing gelaten. De basis voor de steekproeftrekking vormt een adressenregister, waarbij zakelijke adressen van

deelname worden uitgesloten. Na de trekking van de adressen wordt aan de hand van de gegevens van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) de geldigheid van de adressen gecontroleerd en aanvullende informatie over de bewoners toegevoegd. Uitgesloten worden adressen die niet in de GBA voorkomen. Op basis van de satellietstructuur biedt het MON de mogelijkheid om nader onderzoek te doen naar specifieke vraagstukken – deze aanvullende onderzoeken worden “Maatwerken” genoemd. In het kader van het MON zijn voor toekomstige onderzoeken reeds basisgegevens over onder meer huishoudens, personen en de mobiliteit van deze personen beschikbaar.

De basis voor de steekproef van het TBO vormden de respondenten van het MON (zie hoofdstuk 3). Aan de hand van dagboeken werd gedurende zeven dagen informatie over de tijdsbesteding van de afzonderlijke respondenten verkregen. Voorts zijn aanvullende telefonische interviews (“exploratie-interviews”) afgenomen met als doel om enerzijds de invul kwaliteit te waarborgen en anderzijds de respondenten vertrouwd te maken met de wijze waarop het dagboek diende te worden ingevuld. De dagboeken werden uitsluitend door de respondenten zelf ingevuld. Een enquête in de vorm van een dagboek waarborgt dat, in tegenstelling tot face-to-face-interviews, de respondent niet door de interviewer kan worden beïnvloed en de betreffende antwoorden in zijn eigen woorden kan formuleren. Bovendien kan de respondent zelfstandig bepalen op welk tijdstip hij het dagboek invult.

Ten aanzien van de telefonische interviews dient te worden opgemerkt dat ernaar werd gestreefd dat de respondent gedurende het gehele project contact had met dezelfde interviewer teneinde op deze wijze een persoonlijke band tussen de interviewer en de respondent tot stand te brengen.

Voor telefonische vragen werd voor de respondenten een speciale gratis service-hotline ingericht. Bovendien hadden de respondenten te allen tijde de mogelijkheid om zich op een speciale, door SCP opgestelde homepage met betrekking tot het TBO over het onderzoek te informeren.

3 Steekproef

Op de volgende pagina wordt een overzicht gegeven van het verloop van de steekproefprocedure alsmede de bereikte case numbers en responspercentages. Conform het geraamde aantal case numbers voor het TBO worden op basis van de dagelijkse respons van het MON voor iedere “normale” invuldag gemiddeld maximaal 9 kandidaten in de leeftijd van 10 jaar en ouder random geselecteerd. Op deze wijze wordt gewaarborgd dat het benodigde aantal case numbers wordt verkregen. Aangezien één persoon per huishouden diende te worden geselecteerd, is vooraf een onderverdeling naar grootte van het huishouden gemaakt. Op deze wijze was het mogelijk om de kleinere waarschijnlijkheid van de selectie van personen uit grotere huishoudens te compenseren.

In de eerste regel van de onderstaande tabel is de grootte van het huishouden (personen van 10 jaar en ouder) opgenomen. In de volgende regel wordt een selectieregel voor de huishoudens van alle afzonderlijke grootten gegeven. Bij de eenpersoonshuishoudens wordt bijvoorbeeld ieder vijfde huishouden geselecteerd, bij de tweepersoonshuishoudens twee van vijf huishoudens, enzovoort. Binnen een huishouden worden de personen at random geselecteerd (Kish-selection-grid).

HH-grootte (personen van 10 jaar en ouder)	1	2	3	4	5 +
Selectieregel	1:5	2:5	3:5	4:5	5:5

Het invullen van het dagboek van een geselecteerde persoon door een ander lid uit het huishouden was uitgesloten. Er werd één persoon per huishouden geselecteerd en geïnterviewd. Indien de geselecteerde persoon een kind (10-14 jaar) betrof, werd een speciale procedure (zie fase 4) gehanteerd.

Inclusief de extra interviews in oktober 2005 en oktober 2006 (zie hoofdstuk 4.1) werden in totaal 9600 contact-interviews uitgevoerd. De voor de TBO benodigde steekproef werd at random getrokken uit de MON-respondenten. De bruto steekproef bedroeg 3197 personen, waarvan 156 personen in de categorie “kwaliteitsneutrale uitval”³ dienden te worden ingedeeld, zodat de gecorrigeerde bruto steekproef in totaal 3041 personen bedroeg. Het bij de contactinterviews bereikte responspercentage bedroeg 92 % (= 2811 respondenten).

De respondenten van het contactinterview (n = 2811) werden voorts telefonisch gecontacteerd en gevraagd of zij bereid zouden zijn om deel te nemen aan het TBO-onderzoek (“benadering”). In totaal 78 % van de gecontacteerde personen (n = 2190) verklaarde zich bereid om aan het TBO deel te nemen.

Het basisinterview kon in totaal bij 98 % (n = 2135) van de op succesvolle wijze benaderde personen (n = 2190) worden afgenomen. In aansluiting op dit interview werd aangekondigd dat het dagboek zou worden toegezonden en vond ten slotte de toezending van het dagboek plaats (zie hoofdstuk 4.3).

Bij 94 % van de personen (n=2011) aan wie een dagboek was toegezonden, kon het exploratie-interview over de eerste zware dag worden afgenomen en met 92 % (n=1953) ook het exploratie-interview met betrekking tot de tweede zware dag.

³ overleden, verhuisd naar onbekend adres, verpleeghuis etc.

Fase	Basis	Respondenten	Response-percentage (per fase)	Response-percentage (gecumuleerd)
Bruto steekproef contactinterviews voor TBO	Random selectie onder MON-respondenten	3041	(100)	(100)
Contactinterviews voor TBO	Random selectie onder MON-respondenten	2811	92 %	92 %
Benadering	Alle respondenten van het contactinterview voor TBO	2190	78 %	72 %
Basisinterview	Alle respondenten van de benadering	2135	98 %	70 %
1ste explodag	Alle respondenten van het basisinterview	2011	94 %	66 %
2de explodag		1953	92 %	64 %
Geretourneerde dagboeken		1953	92 %	64 %
Completion-interviews	Alle terugzenders van het dagboek	1862	95 %	(64%)
Slotinterviews		1875	96 %	62 %

Van alle personen die aan het basisinterview hebben deelgenomen (n = 2135), heeft 92 % (= 1953) een compleet ingevuld dagboek geretourneerd. Met betrekking tot de oorspronkelijke gecorrigeerde bruto-steekproef (n = 3041) komt dit overeen met een responspercentage van 64 %.

Het slotinterview is afgenomen bij 96 % (n = 1875) van de respondenten die het dagboek hadden teruggezonden.

4 Veldwerk

Het veldwerk is gestart in september 2005 en werd beëindigd in februari 2007. De eigenlijke “dagboekperiode” van het TBO was van januari tot december 2006.

Het veldwerk dat in het kader van het TBO is verricht, bestond uit de volgende fasen die op de volgende pagina’s nogmaals nader worden beschreven:

Fase 1	Contactinterview
Fase 2	Benadering
Fase 3	Basisinterview en dagboekverzending
Fase 4	Exploratie / validatie
Fase 5	Slotinterview
Fase 6	Wereldbeeldvraag

Voor de administratie van het onderzoek werd gebruik gemaakt van speciaal voor *Socialdata* ontwikkelde software waarvan de deugdelijkheid reeds was bewezen in het kader van voorafgaande schriftelijke enquêtes die uit meerdere fasen bestonden. Op basis van deze software was het mogelijk om op ieder gewenst moment de actuele status van iedere afzonderlijke respondent op te roepen alsmede om na te gaan welke fasen reeds waren afgesloten en welke stappen als volgende dienden te worden ondernomen.

Onderstaand worden de afzonderlijke fasen beschreven.

4.1 FASE 1: Contactinterview

Met deze op basis van het MON geselecteerde personen werd direct in aansluiting op de telefonische eindcontrole met betrekking tot de MON-enquête een zogenaamd contactinterview afgenomen. Tijdens dit interview werden aan de hand van het teruggezonden MON-dagboek waarin reeds informatie over de buitenshuis ondernomen activiteiten was opgenomen, vragen gesteld over alle activiteiten die de respondent in de periode van 4 uur 's morgens van de betreffende MON-invuldag tot 4 uur 's morgens van de volgende dag had uitgeoefend. Ter aanvulling werd tevens informatie gevraagd over de activiteiten die de respondent gedurende deze periode binnenshuis had ondernomen. De gemiddelde duur van een contactinterview bedroeg 15 minuten.

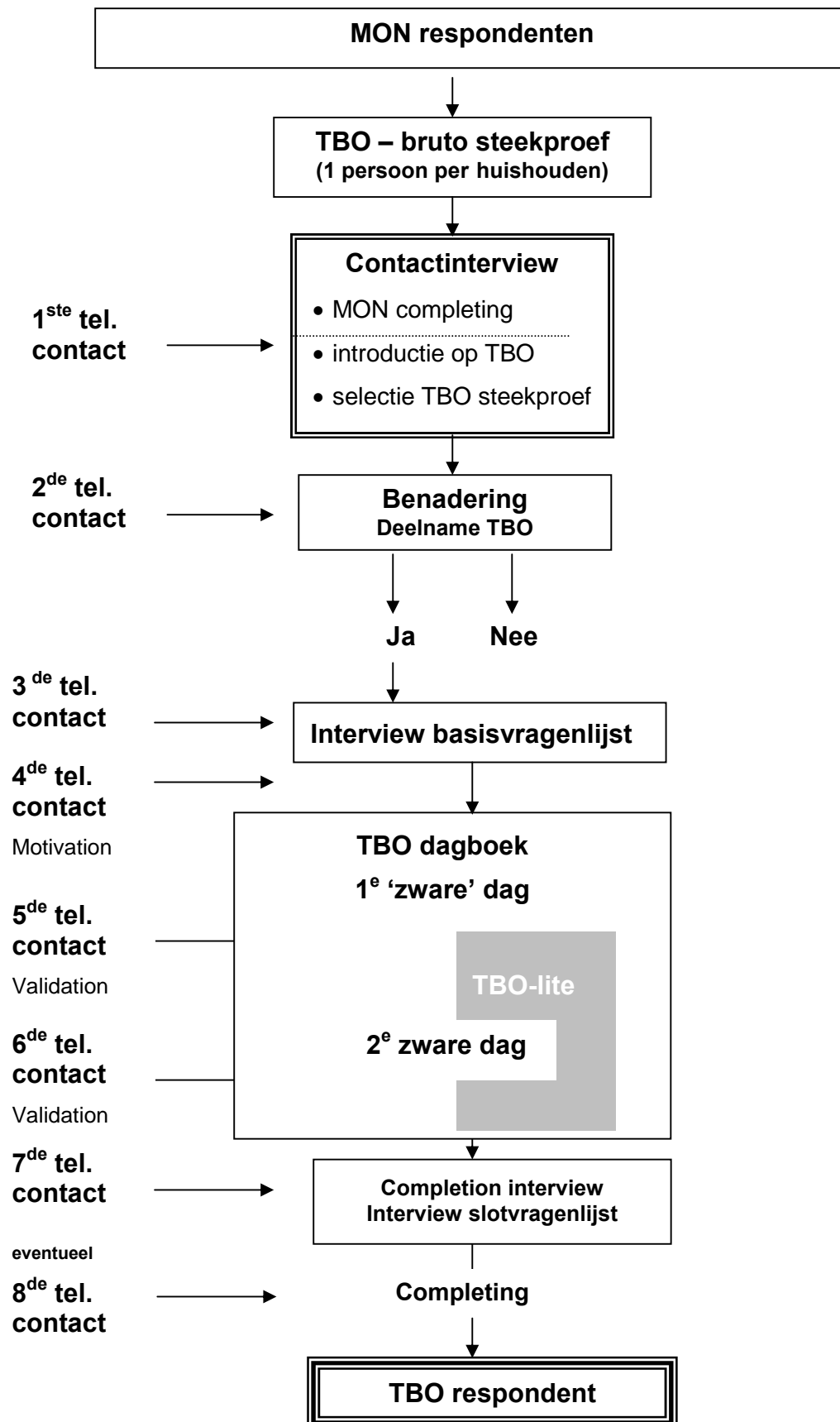
Het doel van het contactinterview was om de afzonderlijke respondenten zowel vertrouwd te maken met de wijze waarop het dagboek diende te worden ingevuld als met het onderzoeksthema. In het kader van het contactinterview werd de respondent in eerste instantie geen informatie over het TBO gegeven. Op de dag na het interview heeft *Socialdata* de geïnterviewde respondenten een bedankbrief toegestuurd. Het voornaamste doeleinde van dit schrijven was om de respondenten voor hun deelname te bedanken. Bovendien werd de respondenten medegedeeld dat het huishouden waarvan zij deel uitmaakten, mogelijk in aanmerking zou komen om te participeren in een omvangrijker onderzoek met een beperkt aantal deelnemers en werd hen verzocht om niet teleurgesteld te zijn indien hun huishouden niet zou worden geselecteerd.

Parallel hieraan voerde SCP (in oktober) ook een tijdsbudgetonderzoek conform de „traditionele“ procedure uit. Teneinde een vergelijkende analyse van de beide methodes te vereenvoudigen, diende een voldoende aantal case numbers voor de vergelijkingsperiode beschikbaar te zijn. Daar het „nieuwe“ TBO bovendien pas op 1 januari 2006 van start ging, werden de steekproeven van de zogenaamde contactinterviews voor oktober 2005 en oktober 2006 uitgebreid en werden telkens 1200 aanvullende contactinterviews uitgevoerd.

De beide oktoberperiodes leverden het volgende resultaat op:

Contactinterviews in de 2 oktoberperiodes		
	oktober 2005	oktober 2006
Bruto-Benadering	2200	2100
KNU	94	73
Aangepaste brutosteekproef	2106	2027
Totaal respons	1904	1879
Responspercentage	90 %	93 %

Onderzoeksschema (TBO)

4.2 FASE 2: Benadering

De respondenten waren reeds voor het uitvoeren van de contactinterviews op de hoogte van hetgeen van hen zou worden verwacht (zie boven). Bij de vraag of de kandidaat zou willen deelnemen of niet, werd door de interviewer niet bijzonder aangedrongen. De reden hiervoor was dat geen invloed mocht worden uitgeoefend op de beslissing van de respondent om op deze wijze een preselectie te voorkomen. In het geval van een toezegging van de zijde van de respondent werd deze een uitleg gegeven van de verschillende fasen van het onderzoek. De volgende dag werd aan deze personen een bevestigend schrijven uit naam van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) toegezonden waarin nadere informatie werd gegeven over het onderzoeksconcept en de afzonderlijke fasen van het onderzoeksconcept werden beschreven. Voorts werd ook een informatieblad van het SCP* meegezonden. Pas in dit schrijven werd de respondent ervan op de hoogte gebracht dat met de deelname een vergoeding was verbonden (zie fase 5) onder de voorwaarde dat de respondent zijn deelname aan het onderzoek niet voortijdig zou beëindigen. In het voorafgaande contact met de respondent werd niet op deze vergoeding gewezen teneinde te voorkomen dat de motivatie van de respondent om deel te nemen aan het onderzoek, van financiële aard zou zijn. Voor eventuele vragen werd een gratis servicenummer opengesteld waarvan in totaal 394 keer gebruik is gemaakt.

Na de benadering werd voor iedere afzonderlijke kandidaat een map aangelegd waarin alle documenten met betrekking tot deze kandidaat werden verzameld en waarop bovendien gedetailleerde informatie over de actuele stand van zaken alsmede het verloop van het onderzoek werd genoteerd.

* zie bijlage

4.3 FASE 3: Basisinterview en dagboekverzending

De gemiddelde periode tussen contactinterview en basisinterview bedroeg 33 dagen.

Periode tussen contact- en basisinterview	
	%
1 – 14 dagen	3
15 – 30 dagen	63
31 – 60 dagen	21
Meer dan 60 dagen	13
Totaal	100
Gemiddeld	33 dagen

Het merendeel van de basisinterviews werd tussen de 2 en 4 weken na het contactinterview uitgevoerd.

De in de benadering gerekruteerde TBO-deelnemers werden telefonisch gecontacteerd (bij niet-bereikten minstens 10 keer in een tijdsbestek van 4 weken op verschillende dagtijden), om het basisinterview direct te kunnen uitvoeren of in enkele gevallen een afspraak hiervoor te maken.

Het telefonisch afgenomen basisinterview (zie bijlage) bevatte zowel vragen over de woon- en werksituatie, de gezinssamenstelling en het opleidingsniveau van de betreffende respondent als vragen over diens hobby's, vrijetijds- en sportieve activiteiten. Dit interview nam gemiddeld ongeveer 40 minuten in beslag. In aansluiting aan dit interview werd de respondent medegedeeld dat deze het dagboek zou worden toegezonden.

Het dagboek alsmede een gefrankeerde envelop voor het retourneren ervan werden een week voor het begin van de invulperiode aan de respondenten toegezonden. Het dagboek werd gemiddeld 15 dagen na het basisinterview verzonden.

Periode tussen basisinterview en dagboekverzending	
	%
1 – 7 dagen	16
8 – 14 dagen	46
Meer dan 14 dagen	38
Totaal	100
Gemiddeld	15 dagen

In een begeleidend schrijven bedankte *Socialdata* de respondenten voor hun deelname aan het onderzoek en werd hen medegedeeld dat gedurende de invulperiode die zeven dagen bedroeg, telefonisch contact met hen zou worden opgenomen om eventuele openstaande vragen te bespreken.

Conform de HETUS-richtlijnen diende het dagboek op twee zogenaamde „zwarte dagen“ te worden ingevuld. Teneinde een vergelijking met het voorgaande TBO mogelijk te maken, diende een deel van de in het kader van de steekproef geselecteerde personen het dagboek ook gedurende vijf eenvoudigere dagen in te vullen, zodat een overzicht over een gehele week zou worden verkregen. Op deze “lichte dagen” dienden uitsluitend de hoofdactiviteiten te worden ingevuld, waarbij intervallen van 10 minuten (alsmede een eenvoudige plaatscodering) werden gehanteerd. Om de respondenten geen aanvullende problemen te bezorgen en hen een ondubbelzinnige en duidelijke taak te geven – het invullen van een dagboek gedurende een gehele week – werd in de praktijk echter van deze aanpak afgezien. De gewenste gedetailleerdheid met betrekking tot de “zwarte dagen” werd gewaarborgd in het kader van “exploratie-interviews”. In de praktijk bleek dat de respondenten de dagboeken doorgaans in de vorm van “zwarte dagen” hadden ingevuld, zodat alle dagen ten slotte conform het concept van de zwarte dagen konden worden gecodeerd.

Drie tot vier dagen na de verzending van het dagboek werden de respondenten opgebeld en gevraagd of het dagboek was aangekomen. Gedurende dit gesprek werd voorts uitleg gegeven over de wijze waarop het dagboek correct diende te worden ingevuld en werd een datum voor het eerste telefonisch exploratiegesprek vastgelegd, waarbij de respondenten echter niet werd medegedeeld dat het hier een “exploratie” zou betreffen. In plaats daarvan werd hen medegedeeld dat vragen zouden worden gesteld over de invuldag en over de ervaringen die zouden zijn opgedaan met het invullen van het dagboek. De begrippen “exploratie” en “explodag” werden tegenover de respondenten op geen enkel moment vermeld.

De eerste invuldag van het dagboek werd zodanig gekozen dat deze op dezelfde weekdag viel als de MON-invuldag van de betreffende respondent. Indien de respondent bijvoorbeeld op een woensdag over het MON werd geïnterviewd, werd er zorg voor gedragen dat de invulperiode met betrekking tot het dagboek voor deze persoon eveneens op een woensdag begon. Het eerste telefonische explo-contact vond aldus normaal gesproken plaats op de tweede invuldag van de respondent.

Indien de eerste invuldag op een zaterdag viel, werd het exploratie-interview op de daaropvolgende maandag uitgevoerd.

Op het dagboek waren de voornaam van de deelnemer en de betreffende invulperiode vermeld. Het dagboek was onderverdeeld in zeven dagen, waarbij iedere dag om 4 uur 's morgens begon en de volgende dag om 4 uur 's nachts eindigde en waarbij tijdsintervallen van tien minuten werden gehanteerd.

In enkele (ca. 5) gevallen diende de geplande startdatum te worden verschoven. De redenen hiervoor waren ziekte, een sterfgeval en een geboorte. De datum werd dan op dergelijke wijze verschoven dat de eerste invuldag van het dagboek weer dezelfde weekdag als de MON-invuldag was.

4.4 FASE 4: Exploratie / validatie

Voor iedere respondent werden twee zogenaamde "exploratiedagen" (= "explodagen") vastgelegd die conform het enquêteconcept als "zware" dagen worden beschouwd te weten één werkdag en één dag in het weekend. De eerste explodag was tegelijkertijd de eerste invuldag. Op de dag na de eerste explodag werd de dagindeling van de respondent telefonisch en aan de hand van de in het dagboek van deze respondent opgenomen informatie gevalideerd. Dit explo-interview duurde normaal gesproken 15 minuten. De interviewer droeg er zorg voor dat de informatie een sluitend geheel zonder hiaten vormde en dat bij de beschrijving van de activiteiten zowel de vereiste detaillering als een logische volgorde werden aangehouden. Alle informatie met betrekking tot de explodagen werd in een apart dagboekschema genoteerd, hetgeen vervolgens werd toegevoegd aan de map van de betreffende respondent.

In aansluiting aan het interview werd een afspraak voor de telefonische validering van de tweede explodag vastgelegd. Normaal gesproken was dit de dag na de tweede explodag. Het eerste exploratie-interview kon met 94 % van de deelnemers ($n = 2011$), het tweede met 92 % van de deelnemers ($n = 1953$) worden uitgevoerd. In de dagen tussen het 1^e en 2^e exploratie-interview vulde de respondent zelfstandig zijn dagboek in en werd pas weer op de dag na de tweede explodag gecontacteerd. In het kader van dit gesprek werden de respondent vragen gesteld over de tweede explodag en werd hem verzocht om het compleet ingevulde dagboek na afloop van de individuele onderzoeksperiode in de bijgevoegde envelop te retourneren. Indien de twee explodagen op twee opeenvolgende dagen vielen (bijvoorbeeld vrijdag – zaterdag of zondag – maandag), werden deze dagen in één enkel interview behandeld, aangezien in de onderzoeksopzet uitdrukkelijk is vermeld dat de evaluatie van een explodag op een andere explodag niet toelaatbaar is.

Een grondbeginsel van de enquêtemethode is dat de respondent alle tijdsintervallen en activiteiten zelfstandig documenteert. Naar het verschil tussen zware en lichte dagen werd niet verwezen. Ten aanzien van de zware dagen vond echter een

telefonische na-exploratie plaats. Op de dag van deze telefonische afstemming was het dagboek nog steeds in het bezit van de respondent. De belangrijkste punten werden door de interviewer en de respondent gezamenlijk besproken. Op deze wijze konden eventuele fouten in de genoteerde informatie worden gecorrigeerd. De ondervragingsmethode (“retrieval”) vormt in principe een mondeling interview en heeft als voordeel dat de informatie in het dagboek direct op de volgende dag met de interviewer wordt afgestemd. Op deze wijze wordt aldus actuele informatie verkregen en kunnen eventuele vragen en / of opmerkingen direct worden besproken.

De medewerkers van het callcenter hebben overwegend positieve ervaringen met de respondenten opgedaan. Met name ten aanzien van het vastleggen van een datum voor het interview hebben de respondenten zeer positief gereageerd. De inspanningen van de interviewer om deze datum aan te houden, werden op waarde geschat. Soms hebben de respondenten via de service-hotline overeengekomen afspraken voor exploratie-interviews afgezegd of verschoven wanneer er bij hen iets tussen was gekomen. Dit is ongeveer dertig keer gebeurd.

Procedure voor kinderen

Conform de HETUS-richtlijnen is het toegestaan dat kinderen vanaf 10 jaar aan het TBO deelnemen. Voor kinderen geldt een procedure die in lichte mate afwijkt van de procedure voor volwassenen.

Ten eerste dient, alvorens het contactinterview plaatsvindt, bij jonge kinderen (10-14 jaar) toestemming voor deelname te worden gegeven door de ouders / verzorgers.

Daarnaast is het niet voor alle kinderen mogelijk om geheel zelfstandig aan het onderzoek mee te werken. In dergelijke gevallen dient de hulp van één van de ouders / verzorgers uitkomst te bieden. In dit verband zijn twee scenario's denkbaar.

Het eerste scenario behelst dat één van de ouders / verzorgers de interviewer te woord staat en deze de informatie over de activiteiten van het kind doorgeeft. Dit

betekent dat de ouder / verzorger het kind ter plaatse de desbetreffende vragen stelt en de antwoorden van het kind aan de interviewer mededeelt. In het tweede scenario spreekt de interviewer direct met het kind, terwijl een ouder / verzorger in de buurt is om indien noodzakelijk bij te springen. Als het kind hiervoor zelfstandig genoeg is, wordt de voorkeur gegeven aan het tweede scenario.

Afgezien van de aanwezigheid van de ouder / verzorger wordt het contactinterview aldus op dezelfde manier afgenomen als bij de volwassenen. Mochten ouder en kind instemmen met de deelname aan de overige fasen van het onderzoek, wordt een soortgelijke procedure gehanteerd.

4.5 FASE 5: Terugzending dagboek en slotinterview

Na ontvangst van de geretourneerde dagboeken door *Socialdata* vond een schriftelijke controle met betrekking tot de volledigheid en eventuele invulfouten plaats. De explodagen werden in het dagboek gemarkeerd en met de in het kader van het explo-interview verkregen resultaten vergeleken, waarbij eventuele ontbrekende informatie werd aangevuld. Aansluitend werd in het kader van het slot- en completion-interview nogmaals telefonisch contact opgenomen met de afzonderlijke respondenten. Hierbij kon in nagenoeg alle gevallen het completion-interview direct worden uitgevoerd. Bij alle respondenten die het dagboek hadden teruggezonden, kon het completion-interview worden uitgevoerd. Indien de respondent bij het eerste telefonische contact in het kader van het completion- resp. slotinterview aangaf op dat moment geen tijd te hebben, werd hiervoor een individueel tijdstip afgesproken.

De periode tussen terugzending van het dagboek en het slotinterview bedroeg gemiddeld 14 dagen, waarbij eenderde van de slotinterviews binnen een week na terugzending uitgevoerd kon worden, een ander derde deel in de tweede week na terugzending en het laatste deel na twee weken en later. Niet-bereikte personen werden binnen twee maanden minstens 20 keer op verschillende dagtijden teruggebeld.

Periode tussen terugzending dagboek en slotinterview	
	%
1 – 7 dagen	33
8 – 14 dagen	33
Meer dan 14 dagen	34
Totaal	100
Gemiddeld	14 dagen

Gedurende dit slotinterview werden de respondent vragen gesteld over diens sociale omgeving en contactkringen alsmede over uiteenlopende onderwerpen als het bezit van bepaalde goederen, mediaconsumptie, computer en internet, leesgedrag, werksituatie, autogebruik, reisgedrag en gezondheid, hetgeen gemiddeld ongeveer één uur in beslag nam. Voorts had de interviewer de mogelijkheid om in het verloop van dit telefoongesprek vragen te stellen over eventuele fouten die tijdens de controle van de dagboeken waren vastgesteld.

Het completion-interview bevatte vragen over verplaatsingen buiten de woonplaats alsmede vrijwilligerswerk. Tot slot werd met de respondent afgesproken in welke vorm de vergoeding diende te worden uitbetaald. Hierbij bestond de keuze tussen drie alternatieven:

- het overboeken van € 20 op de rekening van de respondent;
- een tegoedbon van de VVV ter waarde van € 20;
- een schenking ter waarde van € 20 aan een goed doel, waarbij de respondent wederom uit drie alternatieven kon kiezen:
 - Stichting Jantje Beton (hulporganisatie voor kinderen);
 - Stichting De Zonnebloem (hulporganisatie voor mensen met lichamelijke beperkingen door ziekte, handicap of leeftijd);
 - Vrijwilligersorganisatie Dierenbescherming.

4.6 FASE 6: Wereldbeeldvraag

Na de afronding van het TBO werd eind januari 2007 in het kader van een aparte onderzoeksfase aan de deelnemers van het TBO de zogenaamde “wereldbeeldvraag” gesteld. Allereerst werd aan alle TBO-respondenten (van 18 jaar en ouder) een aankondiging toegezonden met de mededeling dat in de komende drie dagen telefonisch contact met hen zou worden opgenomen om een datum voor een verder telefonisch interview vast te leggen. De daaropvolgende dag is namens het SCP de respondenten een schrijven toegestuurd. In het schrijven werd informatie

gegeven over de wijze waarop de in het kader van het TBO verkregen informatie zou worden verwerkt en werd de reden voor het stellen van de wereldbeeldvraag “Hoe zal Nederland zich in de komende 20 jaar ontwikkelen?” toegelicht. Na het telefonische contact werd de dag volgend op dit telefoongesprek een schriftelijke bevestiging van de afspraak toegestuurd alsmede een informatieblad met vier verschillende wereldbeelden die betrekking hadden op bepaalde toekomstscenario's (zie bijlage).

De vier wereldbeelden waren:

1. De prestatie­maatschappij
2. De gesloten, veilige en “leefbare” maatschappij
3. Het nationale en internationale gemeenschappelijke welbevinden
4. Een samenleving met gevoel voor gemeenschappelijkheid

Het desbetreffende interview diende een week na de telefonische contactopname plaats te vinden.

Het verloop van het veldwerk en het responspercentage met betrekking tot de wereldbeeldvraag is weergegeven in de onderstaande tabel:

	WERLDBEELD VRAAG TBO-respondenten ou- der dan 18 jaar
	TOTAAL
Benadering	
Bruto – Benadering	1.699
KNU	32
Aangepast – bruto	1.667
Totaal respons	1.545
Responspercentage	93 %
Interview Wereldbeeldvraag	
Bruto – Verzending	1.545
KNU	5
Aangepast – bruto	1.540
Totaal respons	1.501
Responspercentage	97 %
Gecombineerd responspercentage	90 %

4.7 Overzicht van het veldwerk

In de onderstaande tabellen wordt nogmaals een samenvattend overzicht van het veldwerk gegeven.

Als eerste stap zijn nogmaals de in de afzonderlijke fases bereikte responspercentages opgenomen. De bijzondere betekenis van de benadering komt hier zeer duidelijk tot uitdrukking. Nagenoeg alle personen die op succesvolle wijze waren “aangeworven” om het dagboek in te vullen, hebben dit compleet ingevuld teruggezonden. Hieruit kan enerzijds worden geconcludeerd dat bij de Nederlandse bevolking in principe de bereidheid bestaat om gedurende 7 dagen een dagboek bij

te houden en anderzijds dat in het kader van het onderzoek gebruik is gemaakt van een geschikte motivatietechniek om deze bereidheid te kunnen vergroten en waarborgen.

	RESPONSPERCENTAGES		
	Aantal	Respons- percentage per fase %	Respons- percentage gecumuleerd %
Contactinterview	2811	92	92
Benadering (succesvol)	2190	78	72
Basisinterview	2135	98	70
Geretourneerde dagboeken (compleet)	1953	92	64
Completion-interviews	1862	95	(64)
Slotinterview	1875	96	62
-----	-----	-----	-----
Wereldbeeldvraag (alleen personen vanaf 18 jaar)	(1501)	(97)	(90)

Het volgende responsoverzicht toont de casenumbers per maand die in de afzonderlijke fases werden bereikt. Uiteindelijk werden de 1.875 respondenten die hadden deelgenomen aan alle afzonderlijke onderzoeksfases van het TBO, in de analyse opgenomen.

Responsoverzicht

	TOTAAL	JAN	FEB	MRT	APR	MEI	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
Bruto steekproef	3.197	300	270	300	290	287	260	260	260	260	260	250	200
Kwaliteitsneutrale uitval (KNU) ¹⁾	156	9	10	9	17	15	12	11	21	13	18	13	8
Aangepaste bruto steekproef	3.041	291	260	291	273	272	248	249	239	247	242	237	192
Contactinterview	2.811	262	233	270	256	255	232	229	222	229	226	222	175
Benadering	2.190	199	186	196	193	196	175	180	175	184	182	180	144
Basisinterview	2.135	197	181	185	187	193	171	175	171	180	180	175	140
1e Explodag	2.011	175	157	175	175	180	160	166	166	175	176	171	135
2e Explodag	1.953	165	152	172	170	175	157	162	163	171	170	166	130
Dagboek returns	1.953	165	152	172	170	175	157	162	163	171	170	166	130
Slotinterview	1.875	157	148	162	162	166	151	157	160	166	162	160	124

1) overleden, verhuisd naar onbekend adres, verpleeghuis etc.

De onderstaande tabel heeft betrekking op de nadere classificatie van de TBO-respondenten conform belangrijke sociaal-demografische kenmerken.

SOCIODEMOGRAPHY				
	NL	MON unweighted	Contactinter-views	TOTAL TBO
	%	%	%	%
<u>HH-Size</u>				
1-Phh	15.3	12.7	12.8	12.9
2-Phh	28.9	33.8	34.2	32.0
3-Phh	16.9	14.3	13.9	13.6
4-Phh	24.2	25.4	26.0	27.1
5+Phh	14.8	13.8	13.1	14.1
Total	100.1	100.0	100.0	100.0
<u>Gender</u>				
male	49.5	48.4	48.8	49.3
female	50.5	51.6	51.2	50.7
Total	100.0	100.0	100.0	100.0
<u>Age</u>				
10 – 14 years	7.0	6.9	5.7	6.7
15 – 17 years	4.2	4.0	3.7	4.3
18 – 29 years	16.5	12.9	9.5	10.5
30 – 39 years	17.4	16.9	18.0	17.0
40 – 49 years	17.8	17.6	19.9	10.6
50 – 64 years	21.7	23.6	25.0	23.9
65 years and older	15.4	18.1	18.3	17.0
Total	100.0	100.0	100.0	100.0
2.811 contactinterviews; 1.875 dagboeken				

5 Gegevensverwerking

5.1 Data-entry

De afzonderlijke interviews werden gecodeerd aan de hand van een “eigen” codeboek. Voor de codering van de activiteiten zoals gerapporteerd in de dagboeken, werd gebruik gemaakt van de HETUS-lijst die door SCP is aangevuld met verschillende specifieke codes. Het coderen van de activiteiten en de invoer van de gegevens vond in afzonderlijke stappen plaats. De codering van de activiteiten werd uitsluitend uitgevoerd door een kleine groep speciaal geïnstrueerde medewerkers. Deze hadden te allen tijde de mogelijkheid om eventuele openstaande vragen aan een supervisor te stellen en werden dagelijks steekproefgewijs gecontroleerd. Ook ten aanzien van de invoer van de gegevens werden de medewerkers speciaal geïnstrueerd en geschoold en ook hier stond hen te allen tijde een contactpersoon ter beschikking. Adresgegevens en vragenlijsten werden hierbij om redenen van de bescherming van persoonsgegevens strikt gescheiden gehouden. De invoer van de gegevens vond met behulp van invoermaskers plaats aan de hand van speciaal voor *Socialdata* ontwikkelde software, waarbij tegelijkertijd een toetsing van de gegevens plaatsvond waarmee verschillende doeleinden werden nagestreefd, te weten:

- het corrigeren van invoerfouten;
- het toetsen van het gehele gegevensbestand op logische fouten;
- de controle van de codeerders.

In dit programma bestaan afzonderlijke bestanden voor:

- contactinterviews;
- basisinterviews;
- dagboeken;
- dagboeken van kinderen;
- slotinterviews;
- completion-interviews.

5.2 Controle van de gegevens

Alle invoerbestanden werden getransformeerd tot bestanden die leesbaar waren voor statistische toepassingsprogramma's. Vervolgens vonden verdere omvangrijke foutcontroles van de dagboeken plaats.

Deze controles bestonden uit:

- de controle op dubbele datasets (huishouden-ID, dagnummer, episodenummer, starttijd, eindtijd);
- de herhaalde controle van de toegestane waardebereiken van alle afzonderlijke variabelen;
- het valideren van de consistentie van de informatie met betrekking tot datum en tijd (volgorde, duplicaten, datum / weekdag);
- de controle van ontbrekende / foutieve informatie „vragen over deze dagboekdag“;
- de controle van de volgorde van de episodenummerering;
- de controle op inconsistentie bij activiteiten / locatie, vervoermiddel, „metwie“ (bijv. geen vervoermiddel bij verplaatsingen, ontbrekende hoofdactiviteit, verplaatsing als nevenactiviteit, ontbrekende locatie).

Hierbij werden zowel logische fouten als invoerfouten gecontroleerd en eventueel gecorrigeerd, waarbij wederom werd teruggegrepen op de originele vragenlijsten.

5.3 Opleveren van de bestanden

De in het kader van het onderzoek verzamelde gegevens werden het SCP in zes afzonderlijke bestanden in SPSS-formaat met bijbehorende label-files en codeboeken ter beschikking gesteld:

- Contactinterviews
- Basisinterviews
- Dagboeken
- Slotinterviews
- Completion-interviews
- Wereldbeeld-interview

6 Ervaringen met de interviews

In het kader van het TBO 2006 in nieuwe stijl is aangetoond dat het mogelijk is om op basis van een representatieve steekproef onder de Nederlandse bevolking op succesvolle wijze een doorlopend TBO gedurende een geheel jaar te implementeren.

Een belangrijke voorwaarde hiervoor vormde het feit dat gebruik kon worden gemaakt van de mogelijkheid om het TBO uit te voeren in de vorm van een zogenaamd “Maatwerk” in het kader van het MON. Hierdoor stond enerzijds een excellent steekproefkader ter beschikking en was anderzijds een hoge mate van bereidheid tot deelname aan het onderzoek gewaarborgd.

Gewaarborgd was tevens een gestructureerde en gelijkmatige verdeling van de afzonderlijke enquêtedagen over een geheel jaar.

Desondanks blijft het voor een enquêtebureau een grote uitdaging om respondenten te motiveren om een dagboek bij te houden waarin alle activiteiten dienen te worden ingevuld die gedurende zeven dagen worden uitgeoefend.

Zowel het uit verschillende fasen opgebouwde concept als de individuele persoonlijke begeleiding van de afzonderlijke respondenten (“respondent als klant”) gedurende de verschillende fasen van het onderzoek zijn hier succesvol gebleken. Uiteindelijk kon op deze wijze – ten opzichte van de uitgangssteekproef – ten aanzien van het invullen van de dagboeken een deelnamepercentage van 62 % worden bereikt.

Bovendien bieden zowel de opzet als de methode van het onderzoek tegelijkertijd uitstekende mogelijkheden om nader onderzoek te verrichten naar de problematiek op het gebied van de non-respons.

Bijlage

Citaat van de week

Week 1

“Ik hoop dat dit dagboek goed ingevuld is en dat jullie er wat aan hebben. Heb plezierig telefonisch contact gehad en wens jullie veel succes!”

Week 2

“Het was leuk om te doen – voor een week dan. Ik ben vandaag nog aan het afkicken: ik wil steeds weer van alles noteren en kijk nog steeds vaak op de klok.”

Week 3

“Toen ik het boekje ontving, schrok ik een beetje, maar het invullen viel nog wel mee. De twee gesprekken die ik gevoerd heb waren zeer prettig, mijn complimenten daarvoor.”

Week 4

“Vaak vroeg ik mij af hoe “men” aan de gegevens kwam waarmee statistieken over het wel en wee van o.a. de bevolking van ons land werden samengesteld. Ik begrijp het nu. Het is daarom dat ik met plezier heb meegedaan en ik geloof ook in het zinnige van dit onderzoek.”

Week 5

“De telefoongesprekken over een dag in het dagboek waren leuk. Het gaf iets extra's.”

Week 6

“Ik vond het erg leuk om mee te doen. In eerste instantie had ik nooit verwacht dat ik nog eens voor zo'n onderzoek zou worden gekozen.”

Week 7

“Ik kreeg geen saaie en formele enquêteurs aan de lijn, maar gewoon mensen waar ik mee kon praten.”

Week 8

“Telefonisch onderhoud over wat ik zo'n dag had gedaan en opgeschreven vond ik wel nuttig en ik kon sommige dingen na het gesprek alsnog wat gedetailleerder noteren.”

Week 9

“Ik vond het leuk om dit dagboek in te vullen. Telkens als ik een tussenuur had of als ik thuiskwam dan vulde ik het even in. Ik vond het systeem ook handig, met een kruisje zetten en de kolommen en regels. Het was gemakkelijk en handig te noteren.”

Week 10

“Wat gek om elke 10 minuten van je leven bij te houden en wat slaap ik veel. Ik wilde altijd dat niemand dat wist, maar nu moest ik het noteren.”

Week 11

“Als jullie in toekomst weer een dagboek actie hebben, stel ik me weer beschikbaar als kandidaat, want dit is niet alleen interessant voor jullie, maar ik denk ook voor de mensen die hier aan mee doen. Men ziet door zo’n actie hoe ze het beter kunnen doen, of dat ze het juist al goed doen.”

Week 12

“Het was zeer leerzaam. Ik ben tot de conclusie gekomen dat ik mijn tijdbesteding best wat kan veranderen. Verder wilde ik opmerken dat ik jullie manier van benaderen als positief heb ervaren.”

Week 13

“Het valt me op als ik het dagboek nalees, dat bepaalde dingen best wel vaak terugkomen. Ook denk ik dat ik aan bepaalde dingen te weinig tijd besteed, waar ik als ik dit dagboek niet had ingevuld niet achter gekomen was. Dit komt mijn gezin weer ten goede.”

Week 14

“In het begin is het wat lastig. Wellicht is een voorbeeld A4-tje met wat voorbeeldactiviteiten handig. Verder is het voor jezelf ook wel leuk om inzicht te hebben in wat je nou precies een hele dag doet.”

Week 15

“Het was een nieuwe ervaring voor mij. Ondanks dat de meeste werkzaamheden eigenlijk uit routine gedaan worden, keek ik er toch van op dat ik meer werk verrichtte op een dag dan ik voor mogelijk hield.”

Week 16

“Ik vond het leuk om het dagboek in te vullen, ook al was het veel werk.”

Week 17

“Ik hoop dat ik het goed ingevuld heb en dat jullie wat aan mij hebben. Het was een pittige klus, maar ik heb mijn best gedaan.”

Week 18

“Het invullen kostte weinig tijd en was een kleine moeite. Ik had misschien wel wat weinig activiteiten omdat ik met vakantie was en het lekker rustig aan heb gedaan.”

Week 19

“De begeleiding was heel prettig. Erg nuttig om het onderzoek goed vol te houden. Het zorgde tevens voor wat meer ontspanning.”

Week 20

“In het begin was het even wennen om alles in te vullen. Vooral door de goede begeleiding ging ik het steeds leuker vinden alles precies bij te houden.”

Week 21

“Het was leuk om mee te doen. Het personeel was vriendelijk en de organisatie zat goed in elkaar. Ik zou graag de uitkomst van dit onderzoek willen lezen.”

Week 22

”Het was een uitzonderlijke week in mijn leven.
Ik heb de tijd in de gaten gehouden.”

Week 23

“Ik vond het leuk om te doen, maar tijdens de vakantie niet, want op vakantie denk je meer aan andere dingen.”

Week 24

“Aangezien ik tijdens de invulweek niet in mijn eigen huis zat, heeft het de invulling waarschijnlijk minder accuraat gemaakt. Toch heb ik het onderzoek evengoed met veel plezier gedaan.”

Week 25

“Ik ben daar voor. Dat soort onderzoeken vind ik interessant. Ik doe mee.”

Week 26

“Al bij al is het mij reuze meegevallen. Het was leuk om eens bewust bezig te zijn met ‘het dagelijkse’.”

Week 27

“Het spijt mij dat het boekje niet meer zo mooi is, komt doordat hij in mijn schooltas heeft gezeten.”

Week 28

“Ik vond het komisch om terug te zien wat ik allemaal gedaan heb.”

Week 29

“Ik kreeg er steeds meer plezier aan.”

Week 30

“Het is een interessante bezigheid, dit dagboekje invullen.”

Week 31

“Ik heb voor mijn doen alles zo precies mogelijk opgeschreven.”

Week 32

“Ik vond het heel grappig om dit dagboek bij te houden.”

Week 33

“Ik heb zelf inzicht gekregen waar ik mijn tijd aan besteed.”

Week 34

“Wat een leuke eye-opener, ik deed 6 dingen tegelijk in 10 minuten.”

Week 35

”Leuk om je bewust te worden, wat je ff thuis doet.”

Week 36

”Ik hoop dat ik behulpzaam ben geweest bij dit onderzoek.”

Week 37

”Ik houd mij aanbevolen voor het volgende onderzoek.”

Week 38

”Het lijkt alsof ik een rustig, kabbelend leventje leidt. Maar ik ben tevreden met mijn leven, man en kinderen.”

Week 39

“Ik vond het echt super gaaf en super leuk om hier aan mee te doen.”

Week 40

“Wij vonden het zeer attent dat er veel nazorg was.”

Week 41

“Alle telefoontjes zijn uiterst correct verlopen. Mijn complimenten.”

Week 42

”Wat gebeurt er veel in een week, dat realiseer ik mij nu dankzij het onderzoek.”

Week 43

”Het invullen nam wel even tijd in beslag, maar viel achteraf gezien wel mee. Al met al vond ik het een zinnig onderzoek.”

Week 44

”Het is heel nuttig om het invullen goed vol te houden, geeft wat ontspanning.”

Week 45

”Ben niet meer zo jong, leuk en verrassend dat ik mee mag doen.”

Week 46

”Het was absoluut niet vervelend om mee te doen.”

Week 47

”Heb het met plezier en zo getrouw mogelijk ingevuld.”

Week 48

"Het onderzoek verliep goed. De telefonisten waren heel erg aardig, legde alles goed uit en waren in staat al mijn vragen te beantwoorden."

Week 49

"Het werd voor mij allemaal wat inzichtelijker, bedankt."

Week 50

"Het dagboekje lag steeds op de keukentafel, mis het nu al."

Week 51

"De begeleiding is prima! Opbeurend en bemoedigend, dat was wat mij betreft nodig."

Week 52

"de zee bestaat uit druppels
het duin uit korrels zand
de tijd uit ogenblikken
gebruik die met verstand"

Week 52 (extra)

"Ik ben blij met het dagboek. Mijn man ziet hoeveel ik poets. Ik heb nu een poetsvrouw."